

พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย

ธรรมบท

บัณฑิตวรรค พระคาถาที่ ๗๖ (เรื่องพระราธเถระ)

พระบาฬี จำแนกบท และบทฝึกทักษะ

สอนโดย : พระมหาประนอม ธมฺมาลงฺกาโร

พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย

ธรรมบท

หมวดธรรมสั้น ๆ

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส.

ขอนอบน้อมพระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น

๖. ปณฺฑิตวคฺโค

หมวดว่าด้วยบัณฑิต

๑. ราธเถรวัตถุ

เรื่องพระราธเถระ

(พระผู้มีพระภาคตรัสพระคาถานี้แก่ภิกษุทั้งหลาย ดังนี้)

๗๖. นิธีนว ปวตฺตาร์ ยำ ปสฺเส วชฺชทสฺสินำ.
นิคฺคยฺหวาทึ เมธาวึ ตาทิสำ ปณฺฑิตำ ภเช.
ตาทิสำ ภชมานสฺส เสยฺโย โหติ น ปาปิโย.

[๗๖] บุคคลพึงเห็นผู้มีปัญญามักชี้โทษ
มักพูดปรามไว้ เหมือนผู้ชี้บอกขุมทรัพย์
(และ) พึงคบผู้ที่เป็นบัณฑิตเช่นนั้น
เพราะเมื่อคบคนเช่นนั้น ย่อมมีแต่ความเจริญ ไม่มีความเสื่อมเลย

จำแนกบท ๔

๑. บทนาม		ปณฺฑิตํ	บัณฑิต, ผู้มีปัญญา
นิธีนํ =	ซึ่งขุมทรัพย์ ท.	ภชมานสฺส	คบอยู่, คบหาอยู่
นิธิกุมฺภีนํ	(ซึ่งหม้อแห่งขุมทรัพย์ ท.)	เสยฺโย = วุฑฺฒิ	ความเจริญ
ปวตฺตารํ =	ผู้บอก	ปาปิโย = ปริหานิ	ความเสื่อม
อาจิกฺขนฺตารํ		**๒. บทอาขยาต**	
ยํ	ใด	ปสฺเส	พึงพิจารณาเห็น
วชฺชทสฺสินํ	ผู้มีปกติพิจาณาเห็นโทษ, ผู้มักชี้โทษ	ภเช = ภเชยฺย ปยิรุปาเสยฺย	พึงคบ (พึงเข้าไปนั่งใกล้)
นิคฺคยฺหวาทึ	ผู้มีปกติพูดปราม, ผู้หมั่นว่ากล่าวตักเตือน, ผู้กล่าวข่มโดยปกติ	โหติ	ย่อมมี, ย่อมเป็น
		๓. บทอุปสัค	
เมธาวึ = ธมฺโมชปญฺญาย สมนฺนาคตํ	ผู้มีปัญญา (ผู้ประกอบกับด้วยปัญญาใน[พระเทศนา]ธรรมอันมีโอชะ)	ป (ปวตฺตารํ)	-
		๔. บทนิบาต	
		อิว = วิย	เพียงดัง, เหมือน
ตาทิสํ	ผู้เช่นนั้น	น	ไม่

ความหมายและสาระสำคัญ

บุคคลพึงพิจารณาเห็นผู้มีปัญญา ผู้มักชี้โทษ ผู้มักพูดปรามไว้ หมั่นว่ากล่าวตักเตือน เหมือนผู้ชี้บอกขุมทรัพย์

พระอรรถกถาจารย์กล่าวว่า ผู้มักชี้โทษ มี ๒ จำพวก คือ

๑) ผู้คอยแส่หาโทษ คอยจ้องหาความผิดของผู้อื่น ชอบตำหนิติเตียนหรือทักท้วงมารยาทที่ไม่ควร หรือความพลั้งพลาด (ข้อบกพร่อง) ผู้อื่นท่ามกลางสงฆ์ (ท่ามกลางชุมนุมชน)

๒) ผู้ดำรงอยู่ตามสภาพ หวังความเจริญแก่ผู้ถูกเตือนมีความเจริญด้วยศีลเป็นต้น มีความประสงค์จะอุ้มชูเพราะเอ็นดูในเขา ต้องการให้รู้สิ่งที่ยังไม่รู้ ถือเอาตามสิ่งที่รู้แล้ว พวกหลังนี้ พระผู้มีพระภาคทรงประสงค์เอาในคำว่า “ผู้มักชี้โทษ (วัชชทัสสี)”

พวกที่ ๒ นี้ เมื่อสั่งสอนตักเตือนใคร คนนั้นไม่ควรโกรธ ควรทำความรู้สึกในท่านผู้นั้นว่าเหมือนผู้บอกขุมทรัพย์ให้

เปรียบเหมือนคนเข็ญใจ ถูกผู้อื่นคุกคามก็ดี ตีก็ดี ชี้ขุมทรัพย์ให้ว่า “จงถือเอาทรัพย์นี้” ย่อมไม่โกรธ, มีแต่ปราโมทย์อย่างเดียว ฉันใด เมื่อบุคคลผู้มีปัญญา เห็นมารยาทมิบังควรก็ดี ความพลาดพลั้งก็ดี แล้วบอกอยู่, ผู้รับบอกไม่ควรทำความโกรธ ควรเป็นผู้ยินดีอย่างเดียว ฉันนั้นควรปวารณา (เปิดโอกาสให้ตักเตือน) ว่าท่านตั้งอยู่ในฐานะเป็นอาจารย์ เป็นอุปัชฌาย์ ของกระผม เป็นความดีอันยิ่งใหญ่ที่กรุณาสั่งสอนตักเตือนกระผมแม้ต่อไป ขอท่านได้โปรดสั่งสอนตักเตือน กระผมอีก

ผู้มักพูดปรามไว้ (นิคคัยหวาที) คือ เมื่อเห็นโทษแม้เพียงเล็กน้อยก็รีบบอกให้รู้ ให้เลิกการกระทำเช่นนั้นเสีย

อาจารย์บางท่าน เห็นมารยาทอันไม่สมควรก็ดี ความพลั้งพลาดก็ดี ของพวกศิษย์เช่นสัทธิวิหาริกเป็นต้นแล้ว ไม่กล้าพูดด้วยเกรงว่า ผู้นี้อุปัฏฐากเราด้วยกิจวัตรมีให้น้ำบ้วนปากเป็นต้นโดยเคารพ, ถ้าเราจักว่าเธอ เธอจักไม่อุปัฏฐากเรา ความเสื่อมจักมีแก่เราด้วยอาการอย่างนี้ ดังนี้ ไม่ชื่อว่า ผู้มักพูดปรามไว้ อาจารย์นั้นชื่อว่า เกลี่ยหรือเรี่ยรายหยากเยื่อลงในศาสนานี้

ส่วนอาจารย์ใด เมื่อเห็นโทษเช่นนั้นแล้ว คุกคาม ประณาม ลงทัณฑกรรม ไล่ออกจากวิหาร ตามสมควรแก่โทษ ให้ศึกษาอยู่. อาจารย์นี้ ชื่อว่า ผู้มักพูดปรามไว้ (นิคคัยหวาที) เหมือนอย่างพระสัมมาสัมพุทธเจ้า. สมจริงดังพระดำรัสที่พระผู้มีพระภาคตรัสไว้ดังนี้ว่า

“นิคฺคยฺห นิคฺคยฺหาหำ อานนฺท วกฺขามิ, ปวยฺห ปวยฺหาหำ อานนฺท วกฺขามิ, โย สาโร, โส ฐสฺสติ. (ม. อุ. ๒๕/๑๖/๒๓ ; ๒๖/๓๙๖/๓๗๖.)

ดูก่อนอานนท์ เราจักกล่าวข่ม ๆ (สอนแล้ว สอนอีก), ดูก่อนอานนท์ เราจักกล่าวยกย่อง ๆ (แก้ [นำออก] โทษแล้ว แก้โทษอีก), ผู้ใดเป็นสาระ, ผู้นั้นจักดำรงอยู่ได้”

บุคคลควรคบหา ควรเข้าไปอยู่ใกล้ ๆ บัณฑิตเช่นนั้น (ผู้มักชี้โทษ ผู้มักพูดปรามไว้) เพราะเมื่ออันเตวาสิกคบอาจารย์เช่นนั้นอยู่, คุณอย่างประเสริฐย่อมมี โทษที่ลามกย่อมไม่มี คือมีแต่ความเจริญอย่างเดียว ไม่มีความเสื่อมเสีย. (ธมฺม. อฏ.)

สถานที่ตรัส ทรงปรารภ และผลที่ได้รับ

พระศาสดาตรัสพระคาถานี้ ณ วัดพระเชตวัน เมืองสาวัตถี ทรงปรารภพระราธะ ผลที่ได้รับคือ มหาชนบรรลุโสดาบันเป็นต้น

เรื่องพระราธเถระ

เมื่อเป็นคฤหัสถ์ พระราธะเป็นพราหมณ์ตกยากอยู่ในกรุงสาวัตถี เขาไปอาศัยภิกษุทั้งหลายอยู่ในวัดเชตวัน ช่วยดายหญ้า กวาดบริเวณวัด ถวายน้ำล้างหน้าเป็นต้น พวกภิกษุก็สงเคราะห์เขา แต่ก็ไม่ปรารถนาให้เขาบวช เมื่อไม่ได้บวชเขาจึงซูบผอม

วันหนึ่ง พระศาสดาทรงตรวจดูสัตว์โลกในเวลาใกล้รุ่ง ทรงเห็นเขา ทรงทราบว่าจักเป็นพระอรหันต์ตอนเย็นจึงเสด็จไปหาพราหมณ์ ตรัสถามว่า “พราหมณ์ เที่ยวทำอะไรอยู่ ?” เขากราบทูลว่า “ทำวัตรน้อยวัตรใหญ่แก่ภิกษุทั้งหลาย” เมื่อตรัสถามว่า “ได้การสงเคราะห์จากพวกภิกษุหรือ ?” ก็ทูลตอบว่า “ได้ พระเจ้าข้า ได้อาหารพอยังชีพ แต่พวกภิกษุไม่ยอมให้ข้าพระองค์บวช”

พระศาสดารับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์เพราะเรื่องนั้นตรัสถามความนั้นแล้ว ตรัสถามว่า “ภิกษุทั้งหลาย ใคร ๆ ระลึกถึงคุณของพราหมณ์นี้ได้ มีอยู่บ้างไหม ?”

พระสารีบุตรเถระกราบทูลว่า “ข้าพระองค์ระลึกได้ พระเจ้าข้า เมื่อข้าพระองค์เที่ยวบิณฑบาตอยู่ในกรุงราชคฤห์ พราหมณ์นี้ให้คนถวายภิกษาทัพพีหนึ่งที่เขานำมาเพื่อตน, ข้าพระองค์ระลึกถึงคุณของพราหมณ์นี้ได้”

พระศาสดาตรัสว่า “สารีบุตร เธอช่วยเปลื้องทุกข์พราหมณ์ผู้เคยทำอุปการะอย่างนี้ มิควรหรือ ?”

พระสารีบุตรทูลว่า “ได้ พระเจ้าข้า ข้าพระองค์จักให้เขาบวช” แล้วให้พราหมณ์นั้นบวช.

อาสนะสุดท้ายในโรงฉันถึงแก่ท่าน ท่านลำบากด้วยข้าวต้มและภัตรเป็นต้น (เพราะเป็นพระบวชใหม่บวชภายแก่)

พระเถระพาท่านจาริกไปในที่ต่าง ๆ กล่าวสอน พร่ำสอนท่านเนือง ๆ ว่า สิ่งนี้ควรทำ, สิ่งนี้ไม่ควรทำ เป็นต้น. พระราธะก็เป็นผู้ว่าง่าย รับโอวาทโดยด้วยความเคารพ เพราะฉะนั้น เมื่อท่านปฏิบัติตามคำที่พระเถระพร่ำสอน ไม่นานนัก ก็ได้บรรลุพระอรหัต

พระเถระพาท่านไปสำนักพระศาสดา ถวายบังคมแล้วจึงนั่งอยู่. พระศาสดาทรงทำปฏิสันถารกะท่านแล้วตรัสถามว่า “สารีบุตร ศิษย์ของเธอเป็นผู้ว่าง่ายหรือไม่ ?”

พระสารีบุตรทูลว่า “อย่างนั้น พระเจ้าข้า, เธอเป็นผู้ว่าง่ายเหลือเกิน, เมื่อข้าพระองค์เห็นความผิดบกพร่องอะไร ๆ แล้วกล่าวสอน พระราธะไม่เคยโกรธเลย”

“สารีบุตร เมื่อได้สัทธิวิหาริกอย่างนี้ จะรับได้สักเท่าไร ?”

“รับได้มากมายทีเดียว พระเจ้าข้า”

วันหนึ่ง พวกภิกษุสนทนากันที่โรงธรรมว่า “พระสารีบุตรเถระเป็นผู้กตัญญูกตเวที ระลึกถึงอุปการะสักว่าภิกษาทัพพีหนึ่ง ให้พราหมณ์ตกยากบวชแล้ว แม้พระราธเถระก็เป็นผู้อดทนต่อโอวาท ได้ท่านผู้ควรแก่การสั่งสอนเหมือนกันแล้ว.

พระศาสดาทรงสดับกถาของภิกษุเหล่านั้นแล้วตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย ไม่เพียงแต่ในบัดนี้เท่านั้น ถึงในกาลก่อน สารีบุตรเป็นผู้กตัญญูกตเวทีเหมือนกัน ตรัสเล่าเรื่องช้างเชือกหนึ่ง ถูกตอไม้แหลมตำเท้า เดินไปไหนไม่ได้ พวกช่างไม้กลุ่มหนึ่งไปพบเข้าในป่า จึงช่วยกันถอนตอไม้แหลมนั้นออกจากเท้า นำยาสมุนไพรมาพอกให้ช้างนั้นหายโรคแล้ว ระลึกถึงอุปการะของพวกช่างไม้ ได้นำลูกช้างเผือกเชือกหนึ่งมาให้เป็นเครื่องตอบแทน (โปรดดูรายละเอียดในอลีนจิตตชาดก ขุ. ชา. ๒๗/๑๖๑-๑๖๓/๕๗. และอรรถกถาชาดกนั้น ตทฏฐกถา. ๓/๒๓)

ช้างเชือกหนึ่งที่เที่ยวไปตัวเดียว รู้อุปการะที่พวกช่างไม้ทำแก่ตน โดยภาวะคือทำเท้าให้หายโรคแล้วให้ลูกช้างตัวขาวปลอด ในครั้งนั้น ได้เป็นพระสารีบุตรเถระ.

พระศาสดา เมื่อตรัสชาดกปรารภพระเถระอย่างนั้นแล้ว ทรงปรารภพระราธเถระ ตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย ธรรมดาภิกษุควรเป็นผู้ว่าง่ายเหมือนพระราธะ แม้อาจารย์ชี้โทษกล่าวสอนอยู่ ก็ไม่ควรโกรธ, อนึ่ง ควรเห็นบุคคลผู้ให้โอวาท เหมือนบุคคลผู้บอกขุมทรัพย์ให้ ดังนี้แล้ว เมื่อจะทรงสืบอนุสนธิแสดงธรรม ได้ตรัสพระคาถานี้ว่า :-

บุคคลพึงเห็นผู้มีปัญญามักชี้โทษ
มักพูดปรามไว้ เหมือนผู้ชี้บอกขุมทรัพย์
(และ) พึงคบผู้ที่เป็นบัณฑิตเช่นนั้น
เพราะเมื่อคบคนเช่นนั้น ย่อมมีแต่ความเจริญ ไม่มีความเสื่อมเลย”

ความหมายและสาระสำคัญของพระคาถานี้ ได้อธิบายมาแล้วแต่ต้น

อ่าน สวด เขียน-คัด

อ่าน สวดออกเสียงให้ถูกต้องชัดเจน และคัดตามแบบด้วยตัวบรรจง

นิธีนำว ปวตฺตารำ ยำ ปสฺเส วชฺชทสฺสินำ.
นิคฺคยฺหวาที เมธาวึ ตาทิสำ ปณฺฑิตำ ภเช.
ตาทิสำ ภชมานสฺส เสยฺโย โหติ น ปาปิโย.

นิธีนำว ปวตฺตารำ ยำ ปสฺเส วชฺชทสฺสินำ.
นิคฺคยฺหวาที เมธาวึ ตาทิสำ ปณฺฑิตำ ภเช.
ตาทิสำ ภชมานสฺส เสยฺโย โหติ น ปาปิโย.

บุคคลพึงเห็นผู้มีปัญญามักชี้โทษ
มักพูดปรามไว้ เหมือนผู้ชี้บอกขุมทรัพย์
(และ) พึงคบผู้ที่เป็นบัณฑิตเช่นนั้น
เพราะเมื่อคบคนเช่นนั้น ย่อมมีแต่ความเจริญ
ไม่มีความเสื่อมเลย

บุคคลพึงเห็นผู้มีปัญญามักชี้โทษ
มักพูดปรามไว้ เหมือนผู้ชี้บอกขุมทรัพย์
(และ) พึงคบผู้ที่เป็นบัณฑิตเช่นนั้น
เพราะเมื่อคบคนเช่นนั้น ย่อมมีแต่ความเจริญ
ไม่มีความเสื่อมเลย

ปุจฺฉา-วิสชฺชนา

ฝึก ปุจฺฉา การถาม และ วิสชฺชนา การตอบ ตามวิธีของพระอรรถกถาจารย์

ปุจฺฉา	วิสชฺชนา
“นิธีนำ ปวตฺตารนฺติ อยำ ธมฺมเทสนา **เกน** ภาสิตา ? พระธรรมเทศนา นี้ ว่า นิธีนำ ปวตฺตารำ เป็นต้น **อันใคร** กล่าว ? [ปวตฺตารนฺติ = ปวตฺตารำ + อิติ]	“นิธีนำ ปวตฺตารนฺติ อยำ ธมฺมเทสนา **ภควตา** ภาสิตา ? พระธรรมเทศนา นี้ ว่า นิธีนำ ปวตฺตารำ เป็นต้น **อันพระผู้มีพระภาค** ตรัส (กล่าว)
กตฺถ ภาสิตา ? ตรัส **ที่ไหน** ?	เชตวเน. (ตรัส) **ที่วัดพระเชตวัน**
กำ อารพฺภ ? ทรงปรารภ **ใคร** ?	อายสฺมนฺตำ ราธำ. (ทรงปรารภ) **ท่านพระราธะ**

ฝึกถาม-ตอบ ประโยคอื่น ๆ

ปุจฺฉา	วิสชฺชนา
นิธีนำ ปวตฺตารำ **กำ** ปสฺเส ? (บุคคล) พึงพิจารณาเห็น **ซึ่งใคร** เพียงดัง บุคคลผู้บอก ซึ่งขุมทรัพย์ ท. ?	นิธีนำ **ปวตฺตารำ วชฺชทสฺสินำ นิคฺคยฺหวาทึ เมธาวึ** ปสฺเส. (บุคคล) พึงพิจารณาเห็น **ซึ่งบุคคลผู้มีปัญญา ผู้มีปกติพิจารณาเห็นซึ่งโทษ ผู้กล่าวข่มโดยปกติ** เพียงดัง บุคคลผู้บอก ซึ่งขุมทรัพย์ ท.
กำ ภเช ? (บุคคล) พึงคบ **ซึ่งใคร** ?	**ตาทิสำ (วชฺชทสฺสินำ นิคฺคยฺหวาทึ เมธาวึ) ปณฺฑิตำ** ภเช. (บุคคล) พึงคบ **ซึ่งบัณฑิต ผู้เช่นนั้น (ผู้มีปกติพิจารณาเห็นซึ่งโทษ ผู้กล่าวข่มโดยปกติ ผู้มีปัญญา)**
(ปุคฺคลสฺส) ตาทิสำ ภชมานสฺส, **กึ** โหติ, **กึ** น (โหติ) ? (เมื่อบุคคล) คบอยู่ ซึ่งบัณฑิตผู้เช่นนั้น, **อะไร** ย่อมมี, **อะไร** ย่อมไม่มี	(ปุคฺคลสฺส) ตาทิสำ ภชมานสฺส, **เสยฺโย** โหติ, น **ปาปิโย** (โหติ). (เมื่อบุคคล) คบอยู่ ซึ่งบัณฑิตผู้เช่นนั้น, **ความเจริญ** ย่อมมี, **ความเสื่อม** ย่อมไม่มี

วิธีผันประธานกับกิริยา

บทประธาน คือ **ปุคฺคโล** บุคคล เป็นต้น กับ **บทกิริยาอาขยาต** คือ **ปสฺเส** พึงพิจารณาเห็น เป็นต้น ต้องมี **บุรุษ** และ **วจนะ** ตรงกัน ดังนี้

ตัวอย่าง สัตตมีวิภัตติ ปรัสสบท

ทิส ธาตุ (เห็น, พิจารณาเห็น) + อ ปัจจัย + สัตตมีวิภัตติ (พึงพิจารณาเห็น)						
บุรุษ	เอกวจนะ			พหุวจนะ		
	บทนาม	บทกิริยา	**วิภัตติ**	บทนาม	บทกิริยา	**วิภัตติ**
ปฐมบุรุษ	ปุคฺคโล	**ปสฺเส, ปสฺเสยฺย**	**เอยฺย → เอ**	ปุคฺคลา	**ปสฺเสยฺยุ̆**	**เอยฺยุ̆**
มัชฌิมบุรุษ	ตฺวํ	**ปสฺเสยฺยาสิ**	**เอยฺยาสิ**	ตุมฺเห	**ปสฺเสยฺยาถ**	**เอยฺยาถ**
อุตตมบุรุษ	อหํ	**ปสฺเสยฺยามิ**	**เอยฺยามิ**	มยํ	**ปสฺเสยฺยาม**	**เอยฺยาม**

ฝึกผันบทกิริยา คือ ภเช (ภช + อ + เอยฺย) พึงคบ เหมือน ปสฺเส เช่น ภเช, ภเชยฺย เป็นต้น

ตัวอย่าง วัตตมานาวิภัตติ ปรัสสบท

หู ธาตุ (มี, เป็น) + อ ปัจจัย + วัตตมานาวิภัตติ (ย่อมมี, ย่อมเป็น)						
บุรุษ	เอกวจนะ			พหุวจนะ		
	บทนาม	บทกิริยา	**วิภัตติ**	บทนาม	บทกิริยา	**วิภัตติ**
ปฐมบุรุษ	เสยฺโย	**โหติ**	**ติ**	เสยฺยา	**โหนฺติ**	**อนฺติ**
มัชฌิมบุรุษ	ตฺวํ	**โหสิ**	**สิ**	ตุมฺเห	**โหถ**	**ถ**
อุตตมบุรุษ	อหํ	**โหมิ**	**มิ**	มยํ	**โหม**	**ม**

ผันและพูด

ฝึกผันและพูด ถาม-ตอบ บทประธาน กับกิริยา

เอกวจนะ	พหุวจนะ
โก นิธีนวฺ ปวตฺตารฺ วชฺชทสฺสินฺ นิคฺคยฺหวาที เมธาวี **ปสฺเส** ? **ใคร พึงพิจารณาเห็น** ซึ่งบุคคลผู้มีปัญญา ผู้มีปกติพิจารณาเห็นซึ่งโทษ ผู้กล่าวข่มโดยปกติ เพียงดัง บุคคลผู้บอก ซึ่งขุมทรัพย์ ท.	**เก** นิธีนวฺ ปวตฺตารฺ วชฺชทสฺสินฺ นิคฺคยฺหวาที เมธาวี **ปสฺเสยฺยุ** ? **ใคร ท. พึงพิจารณาเห็น** ซึ่งบุคคลผู้มีปัญญา ผู้มีปกติพิจารณาเห็นซึ่งโทษ ผู้กล่าวข่มโดยปกติ เพียงดัง บุคคลผู้บอก ซึ่งขุมทรัพย์ ท.
ปุคฺคโล นิธีนวฺ ปวตฺตารฺ วชฺชทสฺสินฺ นิคฺคยฺหวาที เมธาวี **ปสฺเส**. **บุคคล พึงพิจารณาเห็น** ซึ่งบุคคลผู้มีปัญญา ผู้มีปกติพิจารณาเห็นซึ่งโทษ ผู้กล่าวข่มโดยปกติ เพียงดัง บุคคลผู้บอก ซึ่งขุมทรัพย์ ท.	**ปุคฺคลา** นิธีนวฺ ปวตฺตารฺ วชฺชทสฺสินฺ นิคฺคยฺหวาที เมธาวี **ปสฺเสยฺยุ.** **บุคคล ท. พึงพิจารณาเห็น** ซึ่งบุคคลผู้มีปัญญา ผู้มีปกติพิจารณาเห็นซึ่งโทษ ผู้กล่าวข่มโดยปกติ เพียงดัง บุคคลผู้บอก ซึ่งขุมทรัพย์ ท.
ตฺวํ นิธีนวฺ ปวตฺตารฺ วชฺชทสฺสินฺ นิคฺคยฺหวาที เมธาวี **ปสฺเสยฺยาสิ.** **ท่าน พึงพิจารณาเห็น** ซึ่งบุคคลผู้มีปัญญา ผู้มีปกติพิจารณาเห็นซึ่งโทษ ผู้กล่าวข่มโดยปกติ เพียงดัง บุคคลผู้บอก ซึ่งขุมทรัพย์ ท.	**ตุมฺเห** นิธีนวฺ ปวตฺตารฺ วชฺชทสฺสินฺ นิคฺคยฺหวาที เมธาวี **ปสฺเสยฺยาถ.** **ท่าน ท. พึงพิจารณาเห็น** ซึ่งบุคคลผู้มีปัญญา ผู้มีปกติพิจารณาเห็นซึ่งโทษ ผู้กล่าวข่มโดยปกติ เพียงดัง บุคคลผู้บอก ซึ่งขุมทรัพย์ ท.
อหํ นิธีนวฺ ปวตฺตารฺ วชฺชทสฺสินฺ นิคฺคยฺหวาที เมธาวี **ปสฺเสยฺยามิ.** **ข้าพเจ้า พึงพิจารณาเห็น** ซึ่งบุคคลผู้มีปัญญา ผู้มีปกติพิจารณาเห็นซึ่งโทษ ผู้กล่าวข่มโดยปกติ เพียงดัง บุคคลผู้บอก ซึ่งขุมทรัพย์ ท.	**มยํ** นิธีนวฺ ปวตฺตารฺ วชฺชทสฺสินฺ นิคฺคยฺหวาที เมธาวี **ปสฺเสยฺยาม.** **ข้าพเจ้า ท. พึงพิจารณาเห็น** ซึ่งบุคคลผู้มีปัญญา ผู้มีปกติพิจารณาเห็นซึ่งโทษ ผู้กล่าวข่มโดยปกติ เพียงดัง บุคคลผู้บอก ซึ่งขุมทรัพย์ ท.

ฝึกผันและพูด ถาม-ตอบ บทประธานกับกิริยาอื่น ๆ เหมือน ปุคฺคโล - ปสฺเส เป็นต้น เช่น

โก ตาทิสํ ปณฺฑิตํ **ภเช** ?
ใคร พึงคบ ซึ่งบัณฑิต ผู้เช่นนั้น ?

ปุคฺคโล ตาทิสํ ปณฺฑิตํ **ภเช**.
บุคคล พึงคบ ซึ่งบัณฑิต ผู้เช่นนั้น.

ปุคฺคลา ตาทิสํ ปณฺฑิตํ **ภเชยฺยุ**ํ.
บุคคล ท. พึงคบ ซึ่งบัณฑิต ผู้เช่นนั้น. เป็นต้น

และประโยคว่า

(ปุคฺคลสฺส) ตาทิสํ ภชมานสฺส, กึ โหติ, กึ น (โหติ) ?

(เมื่อบุคคล) คบอยู่ (ซึ่งบัณฑิต) ผู้เช่นนั้น, **อะไร ย่อมมี, อะไร ย่อมไม่มี** ?

ฝึกผันและพูด ถาม-ตอบ เหมือนตัวอย่างข้างต้น

เขียน-คัด

คัดตามแบบด้วยตัวบรรจง

โก ตาทิสำ ปณฺฑิตำ ภเช ?

โก ตาทิสำ ปณฺฑิตำ ภเช ?

ใคร พึงคบ ซึ่งบัณฑิต ผู้เช่นนั้น ?

ใคร พึงคบ ซึ่งบัณฑิต ผู้เช่นนั้น ?

ปุคฺคโล ตาทิสำ ปณฺฑิตำ ภเช.

ปุคฺคโล ตาทิสำ ปณฺฑิตำ ภเช.

บุคคล พึงคบ ซึ่งบัณฑิต ผู้เช่นนั้น.

บุคคล พึงคบ ซึ่งบัณฑิต ผู้เช่นนั้น.

ตฺวำ ตาทิสำ ปณฺฑิตำ ภเชยฺยาสิ.

ตฺวำ ตาทิสำ ปณฺฑิตำ ภเชยฺยาสิ.

ท่าน พึงคบ ซึ่งบัณฑิต ผู้เช่นนั้น.

ท่าน พึงคบ ซึ่งบัณฑิต ผู้เช่นนั้น.

อหำ ตาทิสำ ปณฺฑิตำ ภเชยฺยามิ.

อหำ ตาทิสำ ปณฺฑิตำ ภเชยฺยามิ.

ข้าพเจ้า พึงคบ ซึ่งบัณฑิต ผู้เช่นนั้น.

ข้าพเจ้า พึงคบ ซึ่งบัณฑิต ผู้เช่นนั้น.

